

Riddarholmen – en hatad symbol för makten

PETER LINDKVIST *Skribent*, JOHAN MÅRTELIUS *Professor KTH, sakkunnig*

Klassmotsättningarna under det tidiga 1900-talet har skildrats av många författare, bland andra Ivar Lo-Johansson. Här är några iakttagelser från en vandring på Riddarholmen där vi jämfört förr och nu.

«DE HATADE SÅ GOTT som alla stora hus de såg, också de nybyggda. Så fort de väl byggt dem och fått ut överskottet på ackordet började de automatiskt hata dem».

Så skriver Ivar Lo-Johansson i sin bok *Stockholmaren*, som gavs ut första gången 1954 på Bonniers förlag. Handlingen utspelar sig år 1926 och texten är till

stora delar självbiografisk. Här möter vi arbetarnas syn på det maktspråk stadens byggnader utstrålar. De stora husen byggdes inte precis för småfolket utan för de bättre bemedlade i samhället. (Ännu återstod 30 år till miljonprogrammet.) Arbetare var hänvisade till de kåkstäder som fortfarande fanns, framförallt uppe på Södermalm.

När murarna var murade och snickerierna snickrade fick byggarna snällt dra sig tillbaka, som vore de gäster i den värld de själva skapat.

Den folkkäre Ivar Lo-Johansson kunde emellanåt uppfattas som lite avig. Inte så mycket i det privata kanske, men texterna hade en påtaglig sälta och ofta anade man en knuten näve i fickan. Mycket handlade det om ett motstånd mot överheten, ett uppror mot de strukturer han ansåg gynnade de besuttna.

Låt oss betrakta Ridderholmens byggnader med Ivar Los ögon. Vad såg han? Hus rymmer alltid en rik flora av symbolbilder.

Den första associationen är given. Huset brukar få stå som symbol för den privata sfären; mitt hem är min borg, säger vi. Huset är lika med trygghet, att få vila, att komma hem.

Inom psykoterapi används huset som en metafor för jaget. Rummen speglar olika delar av vår personlighet, källaren står för det undermedvetna och vinden för det övermedvetna.

Till byggnadens uppgifter hör också att berätta något om människorna i den. I dag är intresset för hem och inredning stort. Tidningshyllorna dignar av inredningsmagasin och nya möbelbutiker skjuter som svampar ur asfalten.

Här finns nämligen dagens klassmarkörer. Alla kan resa till fjärran länder, men få väljer att investera i en stol av Marc Newson.

Byggnader och hur de är inredda har alltid varit ett effektivt signalspråk för den som vet att tyda koderna. Så vad säger byggnaderna på Ridderholmen? Vad vill de förmedla?

SVERIGES MAKTCENTRUM

«Den av Stockholms fjorton holmar arbetarna trodde sig hata mest var Ridderholmen. Där låg den forna ämbetsmannaadels palats, som senare tagits i bruk av ämbetsverken, av byråkraterna, och där fanns Ridderholmskyrkan med

Riddarholmens byggnader vänder ofta sin bästa sida mot Mälaren. En tanke vore att låta besökarna komma sjövägen och få möta ön på det sätt som det ursprungligen var tänkt.